

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 04.25.2024
Kabul Tarihi / Date Accepted : 04.06.2024
Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2024
Yayın Sezonu / Pub. Date Season : Bahar / Spring

Ahmet Ümit'in "Kukla" Romanında Öteki ve Şüpheler

Mustafa KARABULUT* & Kürşat GELENER**

Anahtar Kelimeler:

Ahmet Ümit,
Kukla romanı,
Öteki,
Şüpheler

ÖZ

Günümüz Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Ahmet Ümit, özellikle kaleme aldığı polisiye roman türündeki eserleriyle tanınır. Romanlarında ağırlıklı olarak suç, cinayet, gizem ve polisiye ön planda yer alır. "İstanbul Hatırası" ve "Sultan'ı Öldürmek" adlı romanlarında polisiye ile tarihî olaylar birlikte irdelenir. Onun birçok romanında "Başkomiser Nevzat" karakteri yer alır. Yazar, polisiye romanı modern çağın en önemli türlerinden kabul eder. O, romanlarının sonunda katilleri ya öldürür ya da cezaevine gönderir. Yazar bu şekilde kendince adaleti sağlamış olur. "Öteki" ve "Şüpheler" onun romanlarında öne çıkan temalar arasındadır. Ahmet Ümit'in Kukla adlı romanında "öteki" ve "şüpheler" ile ilgili anlatımlar önemli yer tutar. Romanın başkışisi Adnan'a göre üvey kardeşi Doğan, yaptığı faaliyetlerden dolayı suçludur. Adnan, Doğan'ı yasadışı işler yapması dolayısıyla ötekileştirir. Adnan, Şekip İnce'den hoşlanmaz çünkü Adnan gazetede popülerliğini yitirince eskiden yanında olan Şekip ondan uzaklaşır. Adnan'a göre Şekip de ötekidir. Adnan, kendi iç konuşması sonucu yine gazeteciliğinin verdiği sezgiyle kardeşi Doğan'ın anlatacaklarının sonunda bir belaya bulaşacağından şüphelenir. Adnan'ın üvey kardeşi Doğan'ın faili meçhul bir şekilde öldürülmüş olması ihtimali de romandaki en önemli şüphelerden biridir. Doğan'ın neden öldürüldüğü veya kimler tarafından öldürmüş olabileceği şüphesi önemli bir temadır. Bu makalede amaç, Ahmet Ümit Kukla adlı romanında "öteki" ve "şüpheler" temalarının nasıl işlendiğini ortaya koymaktır.

The Other and Doubt in Ahmet Ümit's Novel "Kukla"

Keywords:

Ahmet Ümit,
Kukla Novel,
Other,
Doubt

ABSTRACT

Ahmet Ümit, one of the important names of today's Turkish literature, is especially known for his works in the genre of detective novels. His novels mainly feature crime, murder, mystery and detective stories. In his novels "İstanbul Hatırası" and "Sultan Öldürmek", detective stories and historical events are examined together. The character "Superintendent Nevzat" appears in many of his novels. The author accepts the detective novel as one of the most important genres of the modern age. At the end of his novels, he either kills the murderers or sends them to prison. In this way, the author provides justice in his own way. "The Other" and "doubt" are among the prominent themes in his novels. In Ahmet Ümit's novel Kukla, narratives about "the other" and "doubt" have an important place. According to Adnan, the main character of the novel, his half-brother Doğan is guilty of his activities. Adnan alienates Doğan due to his illegal activities. Adnan does not like Şekip İnce because when Adnan loses his popularity in the newspaper, Şekip, who used to be with him, moves away from him. According to Adnan, Şekip is also the other. As a result of his inner conversation and with the intuition of his journalism, Adnan suspects that what his brother Doğan will tell will eventually lead to trouble. The possibility that Adnan's half-brother Doğan was murdered by an unknown assailant is one of the most important doubts in the novel. The suspicion of why Doğan was killed or who might have killed him is an important theme. The aim of this article is to reveal how the themes of "other" and "doubt" are handled in Ahmet Ümit Kukla's novel.

* Prof. Dr. Adiyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mkarabulut@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6259-0868

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Adiyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kgelener@gmail.com, ORCID: 0009-0002-4662-9317

1. GİRİŞ¹

Ahmet Ümit (d. 30 Eylül 1960, Gaziantep), Türk edebiyatının önemli isimlerindedir. 1990'lı yıllardan günümüze kadar otuz yıldan uzun bir süre eser kaleme alan Ümit, özellikle romancılığıyla tanınır. Gaziantep Atatürk Lisesi'ne devam ederken Gaziantep dışına sürgün edilir ve liseyi Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde tamamlar. Yükseköğrenimine 1979'da Marmara Üniversitesi'nin Kamu Yönetimi bölümünde başlar. Üyesi olduğu Türkiye Komünist Partisi (TKP) tarafından 1985'te Moskova'ya gönderilir. Yazılarını ve şiirlerini *Adam Sanat*, *Öküz*, *Yine Hişt* ve *Cumhuriyet Kitap* dergileri ve *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yayımlar. 1992'de çıkan ilk öykü kitabı olan *Çıplak Ayaklıydı Gece* ile edebiyat dünyasında tanınmaya başlar. Daha sonra polisiye roman yazmaya ağırlık verir.

Yazar, daha sonraları "Bir Ses Böler Geceyi, Masal Masal İçinde, Sis ve Gece, Kar Kokusu, Patasana, Şeytan Ayrıntıda Gizlidir, Kukla, Beyoğlu Rapsodisi, Aşk Köpekliktir, Başkomser Nevzat: Çiçekçinin Ölümü, Başkomser Nevzat 2: Tapınak Fahişeleri, Ninatta'nın Bileziği, İnsan Ruhunun Haritası, Bab-ı Esrar, İstanbul Hatırası, Başkomser Nevzat 3: Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?, Sultanı Öldürmek, Beyoğlu'nun En Güzel Abisi, Elveda Güzel Vatanım, Kırlangıç Çılgılığı, Aşkımız Eski Bir Roman, Kayıp Tanrılar Ülkesi ve Bir Aşk Masalı" gibi eserleri kaleme alır.

Ahmet Ümit, polisiye roman türünü eğlendirici eserler olarak görür. Ona göre bu tür romanlar insan zekâsının sınava çekilmesi bağlamında değerlendirilebilir. Yazara göre roman ve suç birbirine benzer, eğer bir suç mükemmel bir şekilde işlenmişse insanlar bu suça hayranlık duyabilir, hiç acıma duygusu olmadan işlenmişse insanların kanını dondurabilir. "Nasıl ki roman birbirine geçmiş metaforlar, benzetmeler, alegorilerden oluşmuş ve her okuyanın kendince farklı estetik duygulanımlar yaşayabileceği büyük bir imgeyse, suçun nedenleri, sonuçları da en az roman kadar tartışmaya açıktır. Tıpkı roman gibi suç da insanlarda hayranlık, şaşkınlık korku hatta rahatlama uyandırabilecek niteliklere sahiptir tıpkı roman gibi suç da insanları derin düşünsel aktiviteye itecek kadar güçlü bir olgudur" (Gezer, 2006: 58). Ümit, suçun da tıpkı roman gibi gerçekleştiği çağın özelliklerini dolaylı şekilde içinde taşıdığını ifade eder.

Yazarın romanlarda ele aldığı hususlar, sosyolojik bakımdan da dikkate değer. Toplumumuzda görülen bazı sorunları polisiye anlatım içerisinde irdeleyerek veren Ahmet Ümit, "Bu sorunları roman aynasında göstererek" (Doğramacıoğlu, 2010: 1134) sosyolojik göndermeler de yapar. Ümit'in romanlarında "suç" "cinayet" ve "gizlilik" en önemli izleklerdendir. Ona göre suç, "Tıpkı insan DNA'sı gibi birçok bilgiyi içinde barındırmaktadır. İşlenen bir suçu inceleyerek çağı, toplumu ve insanı anlatabilirsiniz. Anlatının derinlik kazanması ise başka bilgilerin yanı sıra sağlam bir felsefe bilgisini de gerekli kılmaktadır. Bu bilgi eksik olduğunda yapıtta sorunlar çıkması adeta kaçınılmaz hale gelir" (Ümit, 2001: 59). Yazar, bazı eserlerinde devletlerin düzene karşı olan kişileri illegal bir şekilde ortadan kaldırmasına da yer verir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Ahmet Ümit'in *Kukla* adlı romanı "öteki" ve "şüphe" kavramları çerçevesinde ele alındı. Bu bağlamda psikanalitik ve sosyolojik bakış açıları da kullanıldı. Yazıda, okuma ve veri analizi modeli öne çıkarıldı. Bu bağlamda *Kukla* romanı incelenirken eserde tematik düzlemde anlatılan hususların "öteki" ve "şüphe" ile nasıl ilişkilendirildiği ifade edildi.

¹ Bu makale, hazırlanmakta olan *Ahmet Ümit'in Romanlarında Ötekileştirme ve Şüphe* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada kuramsal olarak "öteki" ve "şüphe" kavramlarının Ahmet Ümit'in Kukla romanında nasıl yer aldığı irdelendi. Kukla'da yazarın görüşleri, roman karakterleri aracılığıyla okura sunulur. "Asıl sorun, geçmişten bugüne dünyada yaşanan vahşet, insanın ötekine tahammül edememesi, yok etmek ve tahakküm altına almak istemesidir" (Yener, 2022: 314). Bu bakımdan romanda tez-antitez karşıtlığı öne çıkar.

Öteki, genellikle öbür, bilinenden, sözü edilenden farklı olan manasına gelir. "Öteki, Ben'in sınırlarını belirleyen, olanaklarını keşfettiren ve zaman zaman Ben'i tanımlayan niteliğiyle olumlu bir değer olarak kabul edilir" (Korkmaz, 2014: 17). Ben ve öteki ontolojik bağlamda tezat teşkil eder. Öteki, benim gibi düşünmeyen, inanmayan ve hissetmeyen varlık olarak ifade edilebilir. Günter Frankenberg öteki için, "Başka bir ülkede doğmuş olan, sonradan gelen, devlete yabancı, vatansız, konuk, ait olmayan, mülteci ya da turisttir" (Özçalık, 2008: 1-2) der. Bu bakımdan öteki, "asıl olmayan" anlamlarına gelir. Bu bakımdan öteki farklı bağlamlarda kullanılabilir.

Şüphe ise genellikle kesin olmayan bilgi, kuruntu emin olamama veya güvensizlik duygusu demektir. Şüphe dengeye karşı bir dengesizlik hareketidir. Zihin, zihindeki şemada mevcut kavrama benzeyen ancak çeşitli yönlerden farklı ikinci bir kavramla karşılaştığında şemadaki ilk kavramın bilgisinden emin olamaz. Bu da denk olanın yarattığı bir dengesizliktir.

3.1. Öteki

"Öteki", genel olarak farklı dinlere, mezheplere, milletlere ait kişiler kendisi gibi olmayanı "öteki" olarak algılayabilir. Hatta aynı şehirden olmayanlar da böyle davranabilir. "Sosyologlar, toplumun diğer kesiminden kopmuş olanları marjinal gruplar olarak tanımlarlar" (Habermas, 2012: 31). Bazı bireyler, toplumun değer yargılarını beğenmeyen veya bu değer yargılarına ayak uyduramayanlar ya ikinci bir değer oluşturur ya da hiçbir değer oluşturmadan pasif bir alana kayar. Bu, kültürel bir inanç olmak zorunda değildir, aynı şekilde ekonomik veya siyasi bir normda marjinal bir grup ortaya çıkarabilir.

Nilüfer Nahya öteki için, "Bir ya da daha fazla kişiyi kültür ya da toplum tarafından, geçmiş veya güncel ilişkiler referans alınarak, dikey (sınıfsal) ya da yatay (etnik vb.) olarak farklılaştırılmış ve ayrıştırılmış olan kişi, grup, sınıf, halk" (Nahya, 2011: 29) der ve meseleye hem sınıfsal hem de etnik açıdan bakar. Bu bakımdan öteki geniş bir satha nüfuz eder. Öteki ayrıca zengin-fakir, şehirli-köylü, aydın-cahil vb. tezatlarda da kendini gösterebilir. Ötekinin başlaması, insanların onu fark etmesi ve algılaması ile ilgilidir. "Biz açısından 'öteki'yi tanımlayan en önemli özellik düzen bozma potansiyelidir" (Özçalık, 2008: 2). Kendisini biz olarak tanımlayan otorite kendince mükemmel bir düzen oluşturmuştur. Öteki her zaman tek taraflı değildir, genellikle dışlama veya nefret birbirini doğurur. Herkesin bir 'Ben' algısı vardır, iki farklı ben algısı karşılaştığında bir diğeri onun karşıtı olarak algılanabilir.

Ben her şeyden önce var olandır lakin ben algısının var olabilmesi için öteki mutlak varlık olarak var olmak mecburiyetindedir. Ben ötekinin karşısında olmakla beraber var olmak için ötekine muhtaçtır. "Ötekileştirme, kimlik farklılıklarının özelleştirilmesi, yani doğal farklılıkların gibi algılanması ilkesine dayanır" (Yılmaz, 2010: 2). Burada ötekileştirmeye farklı bir bakış getirilir lakin eksik kalan bir tanımdır. Buna göre ben, ötekiyi oluştururken onun farklılığının sonradan olabileceğine inanmaz; ötekiyi temsil eden, bütün bireylerin davranışlarının onların özünün farklı olmasından kaynaklandığını düşünür. "Zira yaşam 'ben' ve 'ben' olmayanın yani 'öteki'nin dünyayı anlamlandırmasıyla kavranabilir. İnsan da kendini bilmek için kendisi dışındaki 'öteki ben' ve değerleriyle ilişki kurar" (Şahin, 2017: 15). Ben hoşuna gitmediği için o ötekinin bir üyesine ait münferit bir davranış olamaz, ötekinin bütün üyelerini temsil eden bir davranıştır çünkü bu davranış, o şahsın özünde olan bir davranıştır. Bu birey ötekinin bir üyesi olduğuna göre diğer ötekilerde aynı

özden gelmiştir. Ben, ötekiyi her zaman bu kurala göre ötekileştirmem. Süreç içinde uyduğu bir grup da zaman içerisinde kendisinin değişimi veya ötekinin değişimi sonucunda da biz, ben ve öteki olarak dönüşebilir.

Ötekileştirme, kişinin kendisi gibi olmayan herkesi ve her şeyi karalaması ve dışlamasıdır. Karşıdakilere zihninde ve söylemlerinde, kendisinin hoşuna gitmeyen, kendisinin tiksindiği ifadelerle çerçeve çizmesidir. Kendisi gibi olmayana şeytanlaştırabildiği kadar vicdanen ondan daha fazla nefret edebilme hakkıdır. “Bu nesnel dünyada öteki ile kurulan somut ilişki biçimi toplumsal ilişkidir ve öznelere ‘biz’dir” (İspir, Küçükalkan, 2013: 7). Bu sebeple “biz”e göre öteki haline gelen varlık, birbirinin ötekisi olur. Ötekileştirmenin temelinde bir grubun veya yapının kutsallaştırdığı, benimsediği şeyi, ikinci grup veya yapı benimsemez, yıkmaya çalışır, saygı duymaz veya en basitinden, diğer grubun kutsallaştırdığını önemsemez, görmezden gelir. Bu da kendisiyle beraber karşılıklı ötekileştirmeyi getirir: “İki süreç, iki ilke. Amaçları farklıdır ya da size ve bana, modernlere öyle görünür: birinin özene bezene kurduğu ve dikkatle koruduğu şeye diğeri saldırır ve parça parça eder” (Bauman, 2011: 164).

Ben öteki olarak adlandırdığı grubu tanımak için onu anlamaya çalışır. Bu anlama çabası her zaman veya genellikle tarafsız bir şekilde anlama çabası değildir. Genelde ön yargıların yönlendirdiği bir çabadır. Buna rağmen karşıdakiyle diyaloga girme mecburiyetidir. Kendisini yani ben'i korumak için ötekiyi iyi tanımlaması gerekir. Benzer yanları tespit etmelidir ama en önemlisi farklılıkları tespit etmeli ve bu farklılıklara karşı tedbirde bulunmalıdır. Onun farklılıklarına karşılık kendi dinamiklerini harekete geçirmeli ve bunları daha da güçlendirerek beni koruma altına almayı başarmalı, varlığını sürdürmelidir. Bunun için de ötekiyi anlamak zorundadır.

Bir ötekinin var olabilmesi için ilk önce bir benin olması lazımdır. Öteki var olduğu zaman ben, bir müddet durur ve kendini sorgular. Bu sorgulama esnasında ötekiden farklılığını görür kendini oluşturur. Öteki, bireyin kendini tanımlamasını sağlamasıdır. Öteki, kişinin kendi düşüncesinin haklılığını kanıtlamak için bir araçtır. Bir kişi, gurup, düşünce ne kadar kişinin karşısında ve ne kadar yanlışsa -kişiye göre- kişi o kadar haklıdır. Herkesin bir ötekisinin olması normaldir, fakat bazen ötekine bakış açısı tehlikeli olabilir. “Yani hangisi olursa olsun kökten ötekilik bir terör kaynağıdır” (Baudrillard, 2010: 122). Baudrillard'a göre ötekilik fanatik dereceye vardırıldığında tehlikeli bir hal alır.

3.2. Şüphe

Kesin olmayan bilgi, kuruntu emin olamama veya güvensizlik duygusu anlamlarına gelen şüphe, “Bir şeyi diğer bir şeyle karıştırmak” (Erturhan, 2002: 179) anlamına da gelir. Zihin netlik kazanıncaya kadar her iki kavram karşısında mütereddit bir yapı gösterir. İşte bu kararsızlık durumu şüphenin başlangıcıdır. Şüphenin oluşmasında aynı şartlar aynı sonuçları doğurmayabilir: “İmgeleri örtüşmeyen ama benzer olan şeyin bu kuşkulu durumu farklı zaman ve mekânlarda duyulanmasından ileri gelir.” (Burak, 2012: 27). Şüphe farklı mekânlarda gördüğümüz aynı olaylardaki faktörlerin kendi zihin haritamızdaki durumlarla örtüşmemesinden kaynaklanır. Böyle olabileceği gibi aynı olayı tek mekânda iki farklı kişi, iki farklı eylem olarak görebilir. Biri olayı tabii görürken bir diğeri olayı mantık dışı olarak algılayabilir.

Şüphenin meydana gelmesinde yaşanmışlıklar önemli yer tutar: “Bir kişiye ya da duruma karşı olumsuz duygu şüphenin temelini oluşturmaktadır” (Tatlı, 2012: 78). Şüphelenmek için emin olamama durumu gereklidir. Eğer bir kişi veya durumla daha önceden karşılaşmışsa, durum ve kişi hakkında bir kanaat oluşmuşsa aynı kişi ve durumla ilgili farklı bir karşılaşmada son sergilediği davranış ilk davranışın kuşkulu hale gelmesine sebep olur. İlk davranıştan dolayı da ikinci davranıştan emin olunmaz. Bu sebepten her iki durumda müphem kalır. Olumsuz duygu, güvensizliği dolayısıyla şüpheyi birlikte getirir. Şüphe ile algı arasında ilişki vardır. Eğer duyular net bilgiler veremiyorsa onlardan şüphelenilebilir. Çevreyi tanımlamada kişiye net bilgiler verdiği

düşünülen, hayatı somutlaştırdığına inanılan duylardan emin olunamadığı zaman geriye kalan her türlü hakikatte şüpheyne düşölmesi normaldir.

İnsanın belirli bir düzeyde şüphe taşıması ve bunu "İnançlarını sorgulamada kullanması, onun inançlarının derinleşerek iman haline gelmesine katkıda" (Kayıklık, 2005: 152-153) bulunabilir. İnsanın şüphelerini derinleştirerek kendi inançlarını veya edindiği yeni inançları sorgulayarak sadece şüphe noktasında saplantılı bir şekilde kalıp bütün inançlarını temelinden sarsabileceği gibi ölçülü bir şüpheyne kendisini, davranışlarını ve inançlarını sorgulayarak eksik tarafları fark ederek inançlarının daha da sağlamlaştırabilir. İnanca dair şüpheler üreterek inancının eksik veya yanlış olduğunu düşündüğü noktaları sorgular, bu sorgunun sonucunda da eksik, yanlış olduğu şeylerin aslında bir yanlış veya vehim olduğuna inanır. Ardından inancı perçinlenmiş olur çünkü kendi yolunu bir an için yanlış olarak görür daha doğru bir yol arar fakat bulduğu yolların kendisini hedefine götürmeyeceğini aksine hedefinden uzaklaştıracağını fark eder. Tekrar en doğru yolun ilk yol olduğunu anlar, böylece bulunduğu yoldan daha da emin olur. İşte bu şekilde şüphe insanın kendi inancına daha çok inanıp bağlanması konusunda insana yardımcı olur.

3.3. Kukla Romanında Öteki

Kukla adlı romanda anlatıcının ötekisi olarak devletin içine sızmış görevliler, bazı gruplar ve bunları destekleyen yönetimler yer alır. Ahmet Ümit bu romana Pinokyo masalına bir gönderme ile başlar: "...birincilik ödölü almış bir tazı saldılar. Pinokyo hızla koşuyordu, ama köpek daha hızlıydı. Herkes bu korkunç yarışın nasıl sonuçlanacağını görmek için pencerelere çıktı." (K., Giriş). Pinokyo polislerden kaçarken polisler onu yakalama işini kendileri yapmak yerine bir köpek kullanırlar, ancak neticenin ne olduğunu kimse göremez. Çıkarılan tozdan dolayı halk son gördüğüyle yetinir ve gerçekte ne olduğunu bilemez. İşte burada olduğu gibi roman kahramanı Doğan veya Doğanlar bir zamanlar ülke için hizmet ettiğini sanan herkes başkaları tarafından kullanılmış birer kukladır yazara göre.

Doğan bir Pinokyo'dur, o bazı kesimler kullanıldıktan sonra işi biten karanlık güçler tarafından pasifize edilmek istenen biridir. Haliyle Doğan (Pinokyo) hayatını kurtarmaya çalışır. Güvenlik görevlileri Pinokyo'yu ortadan kaldırmak ister, bunu kendileri yapmaktansa bir köpek kullanır. Otorite bunu yaparken herkes bu olayı anlamaya çalışır lakin çıkan tozda (bilgi kirliliği veya medya) olayın sonucu (hakikat) asla tam anlamıyla anlaşılmaz. Bu kısımda Ahmet Ümit bu oyun içindeki herkesi suçlar, kınar.

Başkahraman Adnan'a göre devlet de üvey kardeşi Doğan da suçludur. Adnan, Doğan'ı yasadışı işler yapması dolayısıyla eleştirir ve ötekileştirir. Romanda Doğan karakterinin ve diğer milliyetçi gençlerin eğitim aldığı sözde bir kamptan bahsedilir. Karışık siyasi eylemlerin olduğu bir zamanda çeşitli grupların birbirini dışlayıp ötekileştirmesi sonucu birbirlerine şiddet uygulaması eleştirilir. Adnan uğradığı düş kırıklığı sonucu umutla ilgili fikrini iç konuşmayla okuyucuya iletir: "Umudun yaşamı güzelleştirdiğini söylerler, yalan. Umut düş kırıklığı yaratmaktan, gereksiz yere acı çekmemizi sağlamaktan başka bir işe yaramaz." (K., s. 58). Dünya görüşü veya hayatı algılayış şekliyle Ahmet Ümit yaşamın acılarla ve kötülüklerle dolu olduğuna inanır. Yazar elbette iyiliğin ve mutlulukların varlığını inkâr etmez lakin hayatta baskın olanın acı olduğuna inanır. Bu algılayış hayal kırıklıkları yaşayan Adnan'ın sözlerine akseder. Umud eden insanların bekleyiş sırasında kurduğu hayali dünyadan yaşadığı mutluluklar insanı olumsuz neticelenen olay karşısında hazırlıksız yakaladığı için insanı daha çok inciteceğinden umut, başkahraman Adnan tarafından seilmeyen bir histir. Ahmet Ümit gibi eski bir solcu olan Adnan kendi gençlik yıllarını anlatırken ülkücülerini ötekileştirir.

Yazar birçok kitabında olduğu gibi Kukla romanında da İstanbul'a dikkat çeker: "Bildik ahşap köşkerlerin yerini beton binalar almaya başlamış, sokaklar çirkinleşmiş, arabalar çoğalmış, deniz eski maviliğini yitirmişti. En kötüsü de insanların düşünceleri, davranışları, alışkanlıkları değişmişti." (K.,

s. 177). İnsanların değişimi sonucu İstanbul şehrinin güzelliğinin değişmesi, kalabalıklaşması neticesinde nostaljik İstanbul'un yerine bir beton yığınının ortaya çıkması 'Ah! Eski İstanbul.' diyen herkes gibi yazar Ahmet Ümit'i de yaraladığından, şehirlerin hoyratça tahrip edilmişinden doğallığını yitirmesi sonucu bir zamanlar insanın bağlandığı şehrin ruhunu ve samimiyetini kaybetmesini yadırgar. Bu değişim şehirleri değiştirir, çevresinin değişmesi sonucu insanlar da değişir. Değişen insan, çevresini daha da değiştirerek geçmişe dair güzel olan ne varsa hepsini öldürür.

Ahmet Ümit'in eserlerindeki ötekileştirmelerin köklerine en yakın olanını Adnan'ın şu sözlerle ifade eder: "Doğan'ın benimle hiçbir yakınlığı yoktu, ruhlarımızın benzerliği düpedüz palavraydı; üzerinde yeterince kafa yormadan yaptığım aptalca bir tespitti." (K., s. 403). Kişi karşısındakinin kim olduğunu anladığında kendisini daha iyi anlayabilir; kendisinin toplumda, siyasette, fikirde nerede olduğunu anlayabilir. Böylece Adnan'ın günlerce üvey kardeşi Doğan'la kurduğu duygusal ilişkinin hayalden öteye geçmeyeceği anlaşılır. Mezarın başında şahit oldukları görüntüler, Doğan'ın aslında kime ait olduğunun göstergesidir. Doğan ülkücülerin haksızlığa uğramış kahramanıdır, Adnan ise hayatın ezip bir köşeye attığı gözden düşmüş bir gazeteci, bir solcu eskisidir. Böylece karşı tarafı ötekileştirirken Adnan kendini de tanımış olur.

Adnan, Doğan'ı kastederek içinden ona nefretler yağdırır ve faşist eskisi ve çeteci gibi ithamlarda bulunur. Daha önceleri Doğan'a yeri geldiğinde hak veren, bazen ona acıyan Adnan gitmiş, yerine Doğan'dan tiksinen bir üvey kardeş gelmiştir. Adnan'ın Doğan'dan böylesine nefret etmesinin sebebi, Adnan'ın Doğan'ın kurduğu tezgâhın tıkr tıkr ilerlemesi için Doğan tarafından bir kukla gibi kullanılmasıdır. Kirli bir planın işlemesi için Adnan var gücüyle çalışır, iyi niyetiyle uğraşır. Doğan tarafından aldatıldığını anlayan Adnan, Doğan'a karşı bütün nefretini kusar.

Doğan, Müfit tarafından vurulduktan sonra yaralı bir halde konuşmaya başlayınca Müfit'in kendisini ilk eğiten kişi olduğunu söyler: "İlk eğitimimi Müfit Binbaşı'dan almıştım, diyerek bana döndü Doğan. O benim ustamdır." (K., s. 464). Böylelikle Adnan'ın devletin güvenlik güçleriyle ilgili bütün şüpheleri gerçek çıkmış olur. Müfit yani orduda Binbaşı rütbesindeki adam, Doğan gibi insanları eğitir.

Romanda çeşitli sebeplerden dolayı bazı kahramanlar birbirlerini sevmediklerini farklı şekillerde gösterip dile getirir. Başkahraman Adnan esas alınarak diğerleriyle aralarındaki sıkıntılar ve Adnan'ın onlara bakışı temele alınmıştır. Adnan, Şekip İnce'den hoşlanmaz çünkü kendisi gazetede popülerliğini yitirince eskiden yanında olan Şekip ondan uzaklaşmıştır. O, üvey kardeşi Doğan'ı da sevmez çünkü onunla ilk gençlik yıllarından beri birbirlerinden hoşlanmazlar. Ayrıca, Adnan solcuyken Doğan sağcıdır. Aralarında siyasal zıtlıklar vardır. Adnan, Ethem'i sevmez çünkü Ethem eski eşinin sevgilisidir. Adnan'ın üvey annesi Keriman, ölmeden önce Adnan ve babasını eleştirir, ona göre ikisi çocukluğundan beri öz oğlu Doğan'ı hep dışlamışlardır. Müfit'e göre ülkücüler ırkçıdır. Kendisi milliyetçiliği överken ülkücülerini bunun dışında bırakır. Doğan'ın sevgilisi Demet, Rıza'yı sevmez, ona göre Rıza insanın arkasından iş çeviren biridir ve bakışlarıyla insanı rahatsız eder. Burada her kişi hoşlanmadığı kişiyi ötekileştirir.

Adnan'ın üvey kardeşi Doğan'la ilgili görüşleri, "...O soğuk yeşil gözleriyle dünyayı ben yarattım dercesine bakıyordu çevreye. Ne çekingenlik ne de tedirginlik vardı yüzünde. Bizim evimizde benden daha rahat dolaşıyordu." (K., s. 24) şeklindedir. Adnan devletin derin yapılanmaları tarafından kullanıldıktan sonra bir köşeye atılmış olan Doğan'ı tanıtırken ilk gençlik yıllarında onu sevmemesinin nedenlerini hatırlayarak onun hoşlanmadığı yanını söyler. Kişisel nefretinden bahseder ve hala kirli oyunlar peşinde koştuğu sonradan anlaşılacak olan Doğan'ın ilk gençlik yıllarındaki kötü özelliklerini söyleyerek okuyucunun gözünde onun olumsuz bir imajını çizmek ister. Adnan, Doğan'a kendisini izlemesinin hesabını sorarken aslında Doğan'ın gelecekte art niyetli hesaplar peşinde koştuğunun ipuçlarını verir: "Onun için mi, sinsi sinsi izledin beni?" (K., s. 35). Kardeşini, başı sıkıştığı için soran ve daha öncesinde kardeşi hakkında araştırma yapan art niyetli bir insandır.

Doğan'ın kendi güvenliği ve rahat yaşamını düşünen bir insan olduğunun sinyallerini veren yazar, aslında Doğan'ın hiçbir zaman düzelmediğini söylemek ister. Anlatıcı ayrıca ve onu ilerde bir zamanlar çalıştığı kişileri tehlikeye atan bir planın tasarımcısı olduğunu belirtir.

Adnan, Doğan'ı romanın ilk sayfalarından itibaren ötekileştirmeye devam eder: "Sen git insanları öldür, eroin işine bulaş, çetelere gir, sonra gel benden yardım iste. Yemezler oğlum!" (K., s. 43). Kahramana göre bu tür işler bir insanı kötülecek için yeterli sebeplerdir. Doğan'ın bu şekilde tanıtılması onu kahramanın ötekisi haline getirir. Adnan, yakın arkadaşı Arif'le bir diyalogunda Şekip İnce adında gazeteci bir arkadaşından hiç hoşlanmadığını belli eder. Şekip İnce de kahramanın ötekisidir: "O herifi boş ver. Şekip İnce'den alacağımızı bilgi de eksik olsun. ... Öyle, pis heriftir Şekip..." (K., s. 69). Bunun sebepleri Adnan'ın gazetecilikte yıldızı sönerken Şekip İnce'nin hala gazetecilikte faal olmasıdır. Ayrıca Adnan'la eskiden arası iyiyken Adnan'ın gazetecilikte düşüşüyle birlikte ondan yüz çevirmesidir. Kahraman (başkisi) yani Adnan, nefret ettiği bu şahsı ötekileştirir.

Umut, babası Doğan'a annesinin erkek arkadaşından hoşlanmadığını 'kıl' ifadesiyle dışa yansıtır: "Bana sorarsan biraz kıl bir herif. Tanışır tanışmaz ne kadar bilgili olduğunu göstermeye kalktı." (K., s. 126). Umut'un annesinin erkek arkadaşından açıkça hoşlanmadığını belirtmesi basit bir ifadeyle izah edilebilir bir durumdur. Umut annesini başka bir erkeğin yanında görmekten hoşlanmaz. Üstelik ayrılmış da olsa hala yaşayan bir babaya sahiptir. Annesinin babasından ayrıldıktan sonra başka bir erkekle yakınlaşmasını hazmedemez.

Adnan'ın zihin dünyası için Doğan ve onun gibiler şu şekilde yer edinir: "Bunlara inanma baba. Doğan gibiler, beni öldürüp, sonra cenazemde gözyaşı dökerler." (K., s. 137). Gençliğindeki olayların heyecanı Doğan'ın bir olaydan sonra sağlık durumunu sormasına bile tahammül edemeyen Adnan, Doğan'ın ve onun gibi düşünen insanların asla bir insanın iyiliğini istemeyeceğini düşünür. Onun gibilerin kendisini öldürdükten sonra cenazesinde gözyaşı döküleceğini söyleyerek o dönemde onları katil, sadece kötülük yapan insanlar olarak görmediğini aynı zamanda ikiyüzlü olarak gördüğünü gösterir.

Adnan'ın üvey annesi Keriman ölmeden önce Adnan'a şöyle der: "Yıllardır hakkını yediniz onun. Hep dışladınız. Bu eve yakıştıramadınız. Geldiği zaman da bir sığıntı gibi yaşadı bu evde. En alt kata tuvaletin yanında bir oda verdiniz oğluma" (K., s. 139). Oğlu Doğan'ın Adnan ve babası tarafından sevilmemesi bu yüzden Doğan'ın evden soğuması bir anne için kabul edilemez bir durum olur. Her şeyden önemlisi Doğan'ın bazı tercihlerinden ve eylemlerinden dolayı başının beladan kurtulamaması da dikkat çekicidir. Doğan'ın eski ülkücü arkadaşlarından Nejat, Doğan'ın ülkücülerle anılmasından dolayı nefretini dile getirerek, "Çilekeş milliyetçilerin fedakâr emekleri üzerinde yükselen geçmişimizi, ne idiği belirsiz birinin adıyla lekeleyemeyiz." (K., s. 357) der. Nejat, kendisinin davaya bağlı olduğunu, Doğan'ın ülkücülüğü kirlettiğini düşünür ve onu ötekileştirir. Nejat'a göre Doğan ötekidir.

Doğan, Adnan'la hesaplaşırken Adnan'ı ve babasını kastederek kendisine kötü muamelede bulduklarını söyler: "Baba oğul yapmadığınız kalmadı bana. Bakışlarınızla, davranışlarınızla döverdiniz beni" (K., s. 455). Doğan'ın Adnan'ı sevmemesinin temelinde belki de bu hatıra karelerinin etkisi vardır. Bu ötekileştirme ideolojik bir ötekileştirme değildir. Annesi başka bir adamla evlendiği için üvey babası ve üvey kardeşi tarafından horlandığı için bir insanın onlardan nefret etmesidir. Doğan ilk gençliğinde gördüğü aşağılanmadan dolayı Adnan'dan nefret eder. Doğan'ın öteki olması yani solcu bir üvey kardeşin ötekisi olması tamamen gençliğindeki horlanmayla ilgilidir. Dışlanan birey solculuğun karşısında olan milliyetçi bir gruba dâhil olarak kendince bir yuva bulur.

3.4. Kukla Romanında Şüphe

Kukla romanında şüphe Adnan'ın üvey kardeşinin faili meçhul bir şekilde öldürülmüş olması olasılığıyla başlar. Neden öldürüldüğü kadar kimlerin öldürmüş olabileceği üzerinde de durulur.

Nihayet sonradan anlaşılacağı üzere Doğan aslında öldürülmemiştir. Ölü rolü yaparak farklı planlar peşinde koşturur.

Adnan, Doğan'ın kendisine gelişinin sebepleri üzerine düşünürken onun ülke içinde kirli işler gören bir çetede olmasından şüphelenir: "Doğan'ın o çetelerden birinde yer almış olması hiç de uzak bir olasılık değildi." (K., s. 33-34). Bu şüpheyeye kapılmasında haklıdır çünkü Doğan daha önce de ülke içindeki hesaplaşmalara bulaşan gruplar içerisinde bulunur.

Adnan, kendi içi konuşmaları ve gazeteciliğinin verdiği sezgiyle kardeşi Doğan'dan dolayı belaya bulaşacağından korkar ve ondan şüphelenir: "Üstelik doğru söylediğin bile belli değil. Belki de beni kullanmak istiyorsun." (K., s. 43). Bu şüphesinde Doğan'ın eskiden bulaştığı pis işler etkilidir. Bu sebepten ötürü Adnan bunca kirli iş çeviren birinin üvey kardeş olsa da kendisini de kullanacağından şüphelenir. Doğan'ı ilk gençlik yıllarından itibaren sevmemesi de güvensizliğin asıl sebepleri arasında yer alır.

Doğan'ın sevgilisi Demet ise Güngör ve Yalvaç'tan şüphelenir: "Ben o polislere güvenmiyorum... Yalvaç ile Güngör mü?" (K., s. 209). Güngör ve Yalvaç'ın tavırları da bu kuşkuya sebep olacağı gibi Demet sevgilisinin tehlikede olduğunu bilen bir kadının kazandığı hassasiyetin geliştirdiği kadınca hisleri sayesinde de şüphelenmiş olabilir.

Adnan, gazeteci Tolga'yla konuştuğunda sorduğu sorular sonucunda Tolga, Adnan'ın gazeteci Arif'in ölümünün kaza olmadığından şüphelendiğini anlar: "Bunun bir kaza olmadığını mu düşünüyorsun? Olmayabilir. Arif tehlikeli bir işle uğraşıyordu." (K., s. 236). Adnan şüphesinde oldukça haklıdır. Arif, Doğan olayını araştırdığında mimlenir.

Müfit'in durumu Adnan'a kuşku verici gelir çünkü Müfit kendi meslektaşısı olan bir polis amirine Yalvaç ve Güngör'ün ölümünden Adnan'ın yönlendirmesinin olduğunu söyler ve kendi amirini yanıltır: "Sonra kuşkulananmaya başladım. Müfit bunu niye yapıyordu? Onun dostu değildim, birlikte iş çevirmiyorduk; benim gibi biri için neden bir meslektaşına, belki de amirine eksik bilgi veriyordu?" (K., s. 328). Adnan'ın sadece olayı aydınlatan yönüyle tanıtır, bu da Adnan'da şüphenin uyanmasına neden olur. Müfit durduk yere neden böyle bir şeyi yapma ihtiyacı duyar. Muhtemelen yönlendirmeye Adnan'ın sebep olduğunu söylemiş olsaydı herkes Yalvaç ve Güngör'ün bağlantıları üzerinde yoğunlaşacak bu da olayları ister istemez Binbaşı'ya yani Müfit'e götürecektir.

Nusret Kıvılcım, istihbaratçı olan Müfit'ten şüphelenir: "Bu Müfit sandığımızdan daha önemli bir adam galiba. Ne yani Binbaşı, Müfit mi, diyorsun, diye sordum." (K., s. 377). Onun sıradan bir istihbaratçı olmadığından kuşkulanan Nusret, Doğan olayındaki kilit isimlerden birinin de Müfit olduğundan şüphelenir. Şüphesinde haklıdır da Müfit sürekli her şeyin açık olduğu tavırları sergilerken ve kendisinin sıradan bir devlet memuru olduğunu göstermeye çalışırken Nusret'in yaptığı araştırmalarda öyle olmadığı ortaya çıkar. Nusret onunla ilgili evli olup olmadığı, çocuklarının olup olmadığı gibi basit sonuçlara bile ulaşamaz. Bundan ötürü Müfit'ten şüphelenir ve bu şüphesi de Adnan'a geçer.

Adnan gizemli bir şekilde öldürülen yakın dostu Arif'in telesekreterini dinlerken kendini farklı bir şekilde tanıtan kişinin sesini başta tanıdık bulur lakin sonrada sesin Doğan'a ait olduğunu anlar: "... ve ben o anda bu sesin kesinlikle Doğan'a ait olduğuna emin oldum. Yani üvey kardeşim yaşıyordu." (K., s. 432). Doğan'la Arif'in telefonda konuşmuş olmasına başta anlam veremez çünkü telefon konuşmasına kadar Adnan, Doğan'ı ölü olarak bilmektedir. Adnan, Doğan'ın ölmediğini anlayınca bütün cinayetlerin, ortadan kaybolmaların, paraların yani bütün oyunun arkasında Doğan'ın olduğundan şüphelenmeye başlar.

Ölüm, izleği romandaki karamsarlığı da üst seviyeye çıkarır. Bu bağlamda her şey "Bir son olarak ölümü çağrıştırmaktadır" (Şen, 2020: 56). Ölüm teması polisiye, cinayet ve gizem izlekleri ile bütünleyici bir rol oynar. Adnan Doğan'ın ölümünde Müfit'in parmağının olmasından şüphelenir: "Ya Doğan'ı Müfit'in adamları öldürdüyse?" (K., s. 155). Müfit, bir istihbaratçı olmasından dolayı ondan

da şüphelenir. Adnan, kardeşinin intikamını almak isteyen Selahattin'e gittiğinde şüpheye düşer: "Selahattin'e gitmekle büyük bir hata yapmış sayılmaz mıydım? İster misin Selahattin de işin içinde olsun!" (K., s. 294). Şüphelenmesinin çeşitli nedenleri vardır: Öncelikle Selahattin'in de çeteden olmuş olabileceğini düşünür. Her ne kadar üyeler arasında olduğuna dair bir belge olmasa da Adnan bu kuşkuya sahiptir, ikincisiyse Doğan neden çok güvenilir olan Selahattin'e gitmek yerine Adnan'a gider? Normal şartlarda Selahattin bir aşirete ve paraya sahip Doğan'ı rahatlıkla koruyabilir fakat Adnan'ın bilmediği bir gerçek vardır, o da Doğan'ın herkese oynadığı oyundur.

Müfit, Doğan'ı öldüren kişinin Rıza Aslan adındaki Doğan'ın yakın arkadaşından şüphelenir: "Belki de onu başkaları, mesela ortağı Rıza Aslan öldürmüştür." (K., s. 321). Rıza hem onun arkadaşı hem de ortağıdır. Müfit'in bu kuşkusu çetenin iç hesaplaşma içinde olduğu varsayımına dayandırılabilir. Doğan gibi usta bir silahşor ve bir o kadar da zeki bir adamı öldürmek ancak yakın olduğu, güvendiği bir kişinin yapabileceği fikrini uyandırır.

Adnan, Müfit ve Nejat arasında bir ilişki olduğundan kuşkulandır: "Yoksa Nejat'ı bana yollayan Müfit miydi?" (K., s. 361). Adnan, milliyetçi milletvekili Nejat'ın kendisini yollayan kişinin Müfit olmasından şüphelenmesinin sebebi Nejat'ın da Müfit gibi Doğan'ın ülkücülerle hiçbir bağının olmadığını söylemiş olmasıdır. Üstelik söylediklerini destekleyecek hiçbir kanıt da sunamaz. Adnan, Müfit Nejat'a güvenmez. Bu da Adnan'ı şüpheye sevk eder.

Müfit, arabadaki cesetle Doğan'ın annesinin DNA'ları uyuşunca cesedin Doğan'a ait olduğuna inanır ve bütün planların arkasında Doğan'ın olduğu şüphesinden vazgeçer: "BMV'deki adam ile Keriman Hanım'ın mezarındaki cesedin DNA'ları uyuşuyor. Yani Doğan'ın öldüğü resmî olarak tescil ediliyor." (K., s. 394). Bu konuda yanlış olduğunu kabul eder lakin yazar bu konuda kitabın karışıklığını artırmak için şüpheli olayların bir numaralı kilit ismi olan Doğan'ı geçici bir süreliğine saf dışı eder. Böylece kurguyu son ana kadar canlı tutmuş olur. Doğan'ın yaşadığı konusundaki en ateşli görüşlere sahip olan Müfit bile Doğan'ın yaşıyor olma şüphesinden sıyrılarak onun ölmüş olduğu konusunda ikna olur ancak süreç Doğan'ın ölmediğini gösterecektir.

Adnan, akıl yürütmelerindeki ipuçlarını birleştiren oyunun büyük bir parçasını sağlam bir şekilde tespit ederken şüphelerini ileriye taşıyarak hakikatlerden kısmen sapor: "Binbaşı da bu olayları tezgâhlayan kişi de Doğan'ımış." (K., s. 432). Olayları kurgulayan kişi Doğan'dır lakin Binbaşı, Doğan olmadığı gibi Binbaşı'nın varlığı da bir hakikattir. Doğan'ın ölmediğini anlayan Adnan artık her şeyin kurgu olduğunu düşünmeye başlar ve Binbaşı'nın da Doğan olduğundan şüphelenir. Bu şüphesinde yanlış olduğunu sonradan fark eder.

4. SONUÇ

Ahmet Ümit, ağırlıklı olarak polisiye romanlar kaleme aldığından eserlerinde suç, suçlu, polisiye, cinayet, katil vb. ilgili ifadelerle geniş yer verir. Polisiyenin ve cinayetlerin olduğu bu romanlarda öne çıkan temalar arasında "öteki" ve "şüpheler" de vardır. *Kukla* adlı romanda anlatıcının ötekisi olarak devlete sızmış bazı görevliler ve gruplar ile bunları destekleyen yönetimler yer alır. Ahmet Ümit bu romana Pinokyo masalına bir gönderme ile başlar. Doğan veya Doğanlar yazara göre birer kukladan ibaretler. Başkahraman Adnan'a göre devlet de üvey kardeşi Doğan da suçludur. Adnan, Doğan'ı yasadışı işler yapması dolayısıyla eleştirir ve ötekileştirir. Romanda siyasi eylemlerin olduğu bir zamanda çeşitli grupların birbirini dışlayıp ötekileştirmesi sonucu birbirlerine şiddet uygulaması da söz konusudur. Adnan ise hayatın ezip bir köşeye attığı gözden düşmüş, sol görüşe sahip bir gazetecidir. Karşı tarafı ötekileştiren Adnan böylece kendini de tanımış olur. Adnan, Doğan'ı kastederek içinden Doğan'a nefretler yağdırır ve faşist eskisi ve çeteci gibi ithamlarda bulunur. Daha önceleri Doğan'a yeri geldiğinde hak veren, bazen ona acıyan Adnan gitmiş; yerine

Doğan'dan tiksinen bir üvey kardeş gelmiştir. Doğan, Müfit tarafından vurulduktan sonra yaralı bir halde konuşmaya başlayınca Müfit'in kendisini ilk eğiten kişi olduğunu söyler.

Romanda çeşitli sebeplerden dolayı bazı kahramanlar birbirlerini sevmediklerini farklı şekillerde dile getirirler. Başkışı Adnan, Şekip İnce'den hoşlanmaz çünkü Adnan gazetede popülerliğini yitirince eskiden yanında olan Şekip ondan uzaklaşır. Üvey kardeşi Doğan'ı sevmez çünkü Doğan'la ilk gençlik yıllarından beri birbirlerinden hoşlanmazlar. Bununla birlikte, Adnan solcuyken Doğan sağcıdır. Aralarında siyasal zıtlıklar vardır. Adnan, Ethem'i sevmez çünkü Ethem eski eşinin sevgilisidir. Buna göre Adnan'a göre Doğan, Şekip İnce ve Ethem ötekidir. Müfit'e göre Ülkücüler ötekidir.

Kukla romanında şüphe ise ağırlıklı olarak Adnan'ın üvey kardeşinin faili meçhul bir şekilde öldürülmüş olması olasılığıyla başlar. Şüphe, Doğan'ın neden ve kimler tarafından öldürüldüğü üzerine kuruludur. Doğan aslında öldürülmemiştir. Ölü rolü yaparak farklı planlar yapar. Doğan'ın sevgilisi Demet ise polis memurları Güngör ve Yalvaç'tan şüphelenir. Güngör ve Yalvaç'ın tavırları da bu kuşkuya sebep olmaktadır. Tolga ise Adnan'ın gazeteci Arif'in ölümünün kaza olmadığından şüphelendiğini anlar. Nusret Kıvılcım, Müfit'in sıradan bir istihbaratçı olmadığından kuşkulandır ve Doğan olayındaki kilit isimlerden birinin de Müfit olduğundan şüphelenir. Adnan, Müfit ve Nejat arasında bir ilişki olduğundan kuşkulandır. Adnan, milliyetçi milletvekili Nejat'ın kendisini yollayan kişinin Müfit olmasından şüphelenmesinin sebebi Nejat'ın da Müfit gibi Doğan'ın ülkücülerle hiçbir bağı olmadığını söylemiş olmasıdır. Adnan, kendisinin eski bir solcu olmasından dolayı istihbaratçı Müfit ve milliyetçi olan Nejat'a güvenmez. Bu da Adnan'ı şüpheye sevk eder.

Sonuçta, *Kukla* romanında kişiler arasında "öteki" ve "şüphe" ile ilgili anlatımlara geniş yer verildiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Baudrillard, J. (2010). *Kötülüğün Şeffaflığı: Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*. (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2011). *Postmodern Etik*. (Çev. Alev Türker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Burak, M. E. (2012). *Şüphe Üzerine*. İstanbul: Tevn Yayınları.
- Doğramacıoğlu, H. (2010). Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadın Karakterler ve Kadın Sorunları. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3 Summer, 1125-1142.
- Erturhan, S. (2002). İslam Hukukunda Şüpheden Sanığın Yararlanması İlkesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2002, 179-205.
- Gezer, H. (2006). *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Habermas, J. (2012). 'Öteki' Olmak, 'Öteki'yle Yaşamak - Siyaset Kuramı Yazıları. İlknur Aka, İstanbul: YKY.
- İspir, N.; Küçükalkan, G. (2013). Ben ve Öteki İlişkisinde İnsan ve Diğerleri. *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı: 5, 2-10.
- Kayıklık, H. (2005). Psikolojik Açından İnanç, İman ve Şüphe. AÜİFD XLVI Sayı 1, Eskişehir.
- Korkmaz, R. (2014). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Nahya, Z. N. (2011). İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 27-38.
- Özçalık, S. (2008). Ötekileşme ve İşlevleri. Karaburun III. Bilim Kongresi, İzmir, 4-7 Eylül 2008.
- Şahin, V. (2017). *Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben ve Öteki"nin Görüntü Düzeyleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şen, C. (2020). *Edebiyat İncelemelerinde Psikanaliz Kullanımı*. Divan Kitap Yayınları, İstanbul.
- Tatlı, E. (2012). Üniversite Öğrencisi Seçmenlerin Benlik Saygısı ve Şüphe Durumları Yönünden Siyasal Reklamlara Yaklaşımı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4/ Sayı 7, Giresun.
- Ümit, A. (2001). Kızıl Nehirler Nereye Dökülür. *Radikal Kitap*, 11 Mayıs 2001.
- Ümit, A. (2006). *Kukla*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yener, C. (2022). *Ahmet Ümit'in Romanlarına Yeni Tarihselci Bir Yaklaşım*. Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Yılmaz, H. (2010). 'Biz'lik, 'Öteki'lik, Ötekileştirme ve Ayrımcılık: Kamuoyundaki Algılar ve Eğilimler. *Açık Toplum Vakfı ve Boğaziçi Üniversitesi*, İstanbul.